

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs Qvartvs. Vtrum in diuinis sit potentia respectu actuum
notionalium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

sa efficientis, vel materialis. Qua forma loquendi A
non videtur penitus excludere causam forma-
lem, sed tantum insinuare minus propriè & in
paucioribus illam denotari. *Postremo dico per*
dictas præpositiones non denotari causam forma-
lem formaliter loquendo, quia significatur
ad modum, & similitudinem causæ materialis,
vt patet ex immediatè dicendis.

Nota modò
loquendi.

Tertio notandum est ex eodem S. D. in 1. loco
allegato diuinam essentiam in generatione filij
accedere ad similitudinem materiæ, siue vt ibi-
dem dicitur secundum materiam, si à materia
remoueatut totum, quod est imperfectionis,
& remaneat hæc sola de conditionibus mate-
riæ, quod est manens in re, & per eam res sub-
sistit. Quibus verbis non affirmat. S. Doct. di-
uinam essentiam habere quouis modo ratione
materiæ, aut esse principium quasi materiale,
vt ei perperam imponunt prædicti exposito-
res: sed ait accedere ad similitudinem materiæ:
qua moderata forma loquendi nò affirmat sim-
plicitèr similitudinem ad materiam, sed acces-
sus ad similitudinem; quia nimirum non assi-
milatur nisi in quibusdam cõmunibus, ex qui-
bus vnum præcipuum ibidem exprimit D. Th.
scilicet manere in re, &c.

Conclusio-
nes dedu-
ctæ, & pro-
bata.

PRIMA CONCL. De semper significat princi-
pium consubstantialiale. Hæc fuit satis probata & ex-
plicata contra Vasq.

SECUNDA CONCL. Eadem præpositio quan-
do, significat principium quasi formale, quamuis nò
præcisè. Hæc patet ex dictis.

TERTIA CONCL. Falsa est hæc præpositio,
Pater est de essentia diuina, vel tres personæ sunt de
essentia diuina. Hæc etiam patet ex dictis.

QUARTA CONCL. Non rectè dicitur diuinā
essentiam habere quouis modo rationem materiæ, aut
esse quasi materiam, vel quasi principium materiale;
quamuis rectè dicatur diuinam essentiam accedere
modo superius expresso ad similitudinem materiæ, quo
ad id, quod perfectionis est.

ULTIMA CONCL. Non sufficienter exponi-
tur hæc præpositio, filius est de essentia patris, dicendo
cum Magistro, filius est de essentia patris, id est de
patre essentia. Hanc probat S. Th. in littera.

CONTRA primam conclus. est argumentum
Vasq. ex Driedone supra solutum.

Obi. cont. 2.
concl.

CONTRA secundam profert Vasq. argumē-
tum D. Bonau. quod est argumentum D. Th.
quartum, in allegato superius a. ex primo sententia-
rum. Eadem enim inquit ratione dici posset pa-
trem esse de substantia filij, quia in vtroque ea-
dem essentia est, quasi principium formale vtri-
usque. Respondet S. D. negando consequentiam.
Ad probat. ait non notari ibi tantum consub-
stantialitatem, sed etiam ordinem ad principium,
qui non saluatur, si diceretur, pater est de essen-
tia filij.

Obi. 1. cõ. 3.
concl.

CONTRA tertiam argumentatur Vasq. Di-
cimus Angelum esse de natura Angelica; igitur
dicere possumus patrem esse de natura di-
uina, & tres personas similiter. Confirmatur.
Quia suppositum dici solet esse de tali natura,
cuius est suppositum. Denique particula de re-
lata ad solam naturam absolutè, nò significat o-
riginem; ergo dici potest pater esse de natura
diuina. Resp. ad primum nullam esse conseq. ob-
rationes superius allatas. Ad confirmationem ne-
gatur antecedens vniuersaliter; falsum esse e-
nim in natura, quæ sola ratione distinguitur à
supposito. Ad vltimum negatur antecedens.
Deinde negatur etiam consequentia, ob di-
cām causam; quia scilicet in Deo non di-

stinguitur natura à supposito, sicut in crea-
tis.

CONTRA eandem concl. argumentatur Va-
ob. 2. lentia, & probat exemplum petium ab Ange-
li natura non esse satis accommodatum. Quo-
niam intellectualis Angeli natura producit
vna cum ipso; ergo non videtur Angelus dici
propriè esse, aut fieri de natura intellectuali.
Consequentia probatur: Nam quia materia
rerum à Deo creatarum per eandem creatio-
nem à Deo facta est, dici minimè potuerunt
esse aut fieri de materia, vt in proposito lo-
quimur. Resp. nullam esse conseq. Ad proba-
tionem nego similitudinem; quia materia ha-
bet rationem patris & primi subiecti receptiui
formæ; & ideo cum dicitur aliquid fieri ex
materia, semper intelligitur præexistere ma-
teriam alia actione productam, vt patet in
productionibus tā naturalibus quàm artificia-
libus apud nos. Forma verò subsistens nec ra-
tionem habet partis, nec intelligitur aut in-
telligi potest verè & realiter præexistens suo
supposito: & ideo cum asseritur Angelus esse
de natura intellectuali, non denotatur Ange-
licam naturam propriè & realiter præexistere
vt alia actione productam, sicut denotatur di-
cēdo rem aliquam ex materia produci: sed de-
notatur consubstantialitas cum ordine ad prin-
cipium productiuum.

CONTRA quartam sunt argumēta, quæ re-
ferunt & soluunt Capr. Caiet. Torres, Zumel.
Mol. & alij.

CONTRA vltimam argumentantur Torres Ob. cont.
& Zumel. & probant in ea falsum imponi Ma-
gistro. Nam verba Magistri sunt: Filius est de
substantia patris, id est à patre est, cum quo e-
iusdem substantia est, id est vt ex principio a-
ctiuo consubstantiali, quod idem affirmat S.
D. hic ad 1. Resp. Magistrum in fine discursus suam
explicare sententiam, & propositam difficulta-
tem resolvere ex posita propositione in sensu
prædicto, quem meritò insufficientem pronū-
ciat S. D.

DIFFERT hic Vasq. de formali termino
processionis, & Zumel. a. 5. & Suar. lib. 6. cap.
6. Sed Capr. omnium optimè in 1. dist. 5. quæst.
prima.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum in diuinis sit potentia respectu actuum no-
tionalium.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod in
diuinis non sit potentia respectu actuum nota-
tionalium. Omnis enim potentia est vel actiua, vel pas-
siua. Sed neutra hic competere potest. Potentia enim
passiua in Deo non est, vt supra ostensum est. * Po-
tentia verò actiua non competit vni personæ, respectu
alterius: cum personæ diuina non sint factæ, vt osten-
sum est. * Ergo in diuinis non est potentia ad actus art. præ-
notionales.

2. Præterea. Potentia dicitur ad possibile. Sed
diuina personæ non sunt de numero possibilem, sed
de numero necessariorum: ergo respectu actuum no-
tionalium, quibus diuina personæ procedunt, non de-
bet poni potentia in diuinis.

3. Præterea. Filius procedit vt verbum, quod est
conceptio intellectus: Spiritus autem sanctus procedit
vt amor, qui pertinet ad voluntatem. Sed potentia in
Deo dicitur per comparationem ad effectus: non au-
tem

tem per comparationem ad intelligere, & velle, vt A
9.25. art. 1. supra habitum est. * Ergo in diuinis non debet di-
ad 3. & 4. ci potentia per comparationem ad actus notiona-
les.

Lib. 3. cont.
Maxi. c. 12.
circa fi. t. 9. Sed contra est, quod dicit August. † contra Ma-
xi. hereticum, si Deus pater non potuit generare fi-
lium sibi æqualem, vbi est omnipotentia Dei pa-
tris? Est ergo in diuinis potentia respectu actuum
notionalium.

Respondeo, dicendum, quod sicut ponuntur actus
notionales in diuinis, ita necesse est ibi ponere poten-
tiam respectu huiusmodi actuum: cum potentia ni-
hil aliud significet quam principium alicuius actus.
Vnde cum partem intelligamus, vt principium gene-
rationis, & patrem & filium, vt principium spi-
rationis, necesse est quod patri attribuamus poten-
tiam generandi, & patri & filio potentiam spiran-
di. Quia potentia generandi significat id quo ge-
nerans generat: omne autem generans generat
aliquo: Vnde in omni generante oportet ponere po-
tentiam generandi, & in spirante potentiam spiran-
di.

Ad Primum ergo dicendum, quod sicut secundum
actus notionales non procedit aliqua persona vt sa-
cta, ita neque potentia ad actus notionales dicitur
in diuinis per respectum ad aliquam personam factam,
sed solum per respectum ad procedentem perso-
nam.

Ad Secundum dicendum, quod possibile se-
cundum quod necessario opponitur, sequitur po-
tentiam passivam, quæ non est in diuinis. Vn-
de neque in diuinis est aliquid possibile per modum
istum, sed solum secundum quod possibile conti-
netur sub necessario. Sic autem dici potest, quod
sicut Deum esse est possibile, sic filium generari est pos-
sibile.

Ad Tertium dicendum, quod potentia signifi-
cat principium. Principium autem distinctionem
importat ab eo cuius est principium. Consideratur
autem duplex distinctio in his quæ dicuntur de Deo.
Vna secundum rem, alia secundum rationem tan-
tum: secundum rem quidem Deus distinguitur
per essentiam à rebus, quarum est per creationem
principium, sicut vna persona distinguitur ab alia,
cuius est principium secundum actum notionalem. D
Sed actio ab agente non distinguitur in Deo, nisi se-
cundum rationem tantum, alioquin actio esset ac-
cidens in Deo. Et ideo respectu illarum actionum,
secundum quas aliquæ res procedunt distinctæ à Deo
vel essentialiter, vel personaliter: potest Deo at-
tribui potentia secundum propriam rationem prin-
cipij. Et ideo sicut potentiam ponimus creandi in
Deo, ita possumus ponere potentiam generandi vel
spirandi. Sed intelligere & velle non sunt tales
actus, qui designent processionem alicuius rei à Deo
distinctæ, vel essentialiter, vel personaliter. Vnde
respectu horum actuum non potest saluari ratio po-
tentie in Deo, nisi secundum modum intelligendi, &
significandi tantum, prout diuersimodè significatur
in Deo intellectus & intelligere: cū tamen ipsum in-
telligere Dei sit eius essentia non habens princi-
pium.

Sensus quasiti.

QVÆSITI sensum hic aperit Caiet. cuius
vberior explicatio petenda est ex art.
3. quæst. 25. & 5. Metaphys. text. 17. & lib. 9.
art. 1. vsque ad 11.

Forma Textus.

CONC. Necesse est ponere in diuinis potentiam
respectu actuum notionalium. Probatur pri-

mo. Potentia nihil aliud significat, quàm prin-
cipium alicuius actus; sed in diuinis est prin-
cipium actuum notionalium: ergo. Probatur
minor. Quia in diuinis ponuntur actus notio-
nales; ergo ponendum est etiam eorum prin-
cipium. Secundò probatur conclusio & simul
etiam dicta minor propositio. In omni gene-
rante oportet ponere potentiam generandi, &
in spirante potentiam spirandi, sed patrem
intelligimus vt principium generationis, &
patrem & filium vt principium spirationis; er-
go necesse est vt patri attribuamus potentiam
generandi, & patri & filio potentiam spirandi.
B Probatur maior. Quia omne generans generat
aliquo, & spirans spirat aliquo: sed id quo ge-
nerans generat, est eius potentia; & similiter
quo spirans spirat, est eius potentia; ergo in o-
mni generante oportet ponere &c.

Expositio Textus.

DE VERITATE & sensu conclusionis
disputat latissimè Capreol. cum Aureol.
in 1. dist. 7. quæst. 1. vbi refert ac diluit quatu-
ordecim eius argumenta, & post eum Caiet.
Torr. Zumel. Mol. & Vasq. super hoc arte. qui
verba Capreol. Caiet. ac cæterorum exposito-
rum perperam interpretatus existimat eos à le-
gitimo Sanct. Doct. sensu longè distare: cum
tamen eorum expositio sit textui quàm maxi-
mè consentanea, & formalibus ac proprijs
verbis mentem eius edisserat: huius autem ex-
positoris interpretatio non solum aliena sit à
verbis & sensu D. Thom. sed absolutè redole-
at falsitatem. Ait enim censere se multò pro-
babilius esse & magis secundum mentem Angel.
Doct. ponendam esse potentiam producentem
realem in Deo, non solum respectu personæ
productæ, vt affirmat (inquit) Capreol. &
Caiet. sed etiam respectu productionis & actus
notionalis. Sed bene consideranti verba dicto-
rum Thomistarum, luce clarius apparebit eos
in Deo asseruisse potentiam respectu actuum
notionalium, quamuis non omnino simplici-
ter, sed sub aliqua ratione tantum, nimirum
ratione terminorum realiter emanantium, sic
enim loquitur hic. Caiet. Potentia ponitur in di-
uinis respectu actuum notionalium secundum rem. Sed
aduertendum, &c. Et infra. Quando actus est eli-
citus, infert potentiam principium illius secundum se:
quando verò non est elicitus, sed tantum effectus, seu
terminus illius realiter productus, infert potentiam
principium illius, non secundum se, sed secundum
suum effectum, seu terminum. Et quoniam ge-
neratio non est actus elicitus à patre, sed ipse pater
habet, quasi effectum, filium realiter distinctum,
ided in patre est potentia generandi, quæ est prin-
cipium secundum rem generationis, non secundum se,

E sed secundum quod ponit genitum. Hec ille. De Capr.
nulla potest esse dubitatio, quia sententiam
suam explicat per formalia verba D. Thom.
hic & alibi quæ Vasq. interpretatur in eo sen-
su, quem multo clarius ante eum expresserat
Caiet. Vnde Sanct. Doct. in respons. ad 3. ait
non posse in Deo saluari rationem potentie
secundum rem, sed tantum secundum mo-
dum intelligendi & significandi respectu in-
telligere & velle: eo quod non sint tales ac-
tus, qui designent processionem alicuius
rei à Deo distinctæ, vel essentialiter, vel
personaliter. Reliqua ad hanc materiam per-
tinentia lege apud Capreol. Caiet. Canarien-

Dd 3 sem,

Vasq. censu-
ra, & expe-
ditio reijci-
tur.

sem, Mol. & Zumel. super hoc art. qui rem hanc A explicat eruditè.

Molina sol.
reiecitur.

Aduerte præterea Mol. hic proponere quoddam argumentum Aur. ex Capr. cui minime congruam affert solutionem: eius legitimam solutionem habes apud Capr. quam etiam refert Zumel.

ARTICVLVS QVINTVS.

Virum potentia generandi significet relationem, & non essentiam.

218.
I. dist. 7. q.
I. art. 2. &
po. q. 2.

AD Quintum sic proceditur. Videtur, quod potentia generandi, vel spirandi significet relationem, & non essentiam. Potentia enim significat principium, ut ex eius diffinitione patet. Dicitur enim potentia actiua esse principium agendi, ut patet in 1. Metaphys. * Sed principium in diuinis respectu

Lib. 5. met.
c. 17. l. 3.

personæ dicitur notionaliter. Ergo potentia in diuinis non significat essentiam, sed relationem.

2. Præterea. In diuinis non differt posse, & agere: sed generatio in diuinis significat relationem. Ergo & potentia generandi.

3. Præterea. Ea quæ significant essentiam in diuinis communia sunt tribus personis: sed potentia generandi non est communis tribus personis: sed propria patri, ergo non significat essentiam.

Sed contra est, quod sicut Deus potest generare filium, ita & vult. Sed voluntas generandi significat essentiam. Ergo & potentia generandi.

Respondeo dicendum, quod quidam dixerunt, quod potentia generandi significat relationem in diuinis. Sed hoc esse non potest. Nam illud propriè dicitur potentia in quocunque agente quo agens agit. Omne autem produciens aliquid per suam actionem, producit sibi simile quantum ad formam qua agit. Sicut homo genitus est similis generanti in natura humana, cuius virtute pater potest generare hominem, illud ergo est potentia generandi in aliquo generante, in quo genitum simulatur generanti, filius autem Dei simulatur patri gignenti in natura diuina. Unde natura diuina in patre est potentia generandi in ipso. Unde Hilarius * dicit in 2. de Trinit. natiuitas Dei non potest eam, ex qua perfecta est, non tenere naturam: nec enim aliud quam Deus subsistit, quod non aliunde quam de Deo subsistit.

Lib. 2. de
Tr. non pro-
cul à fine.
Et lib. 5. et
iam ad fin.

Sic igitur dicendum est, quod potentia generandi principaliter significat diuinam essentiam, ut Magist. dicit 7. dist. primi sent. non autem tantum relationem. Nec etiam essentiam in quantum est idem relationi ut significet ex æquo viamque. Licet enim paternitas ut forma patris significetur, est tamen proprietas personalis habens se ad personam patris, ut forma individualis ad aliquod individuum creatum. Forma autem individualis in rebus creatis constituit personam generantem, non autem est quo generans generat: alioquin Sortes generaret Sortem. Unde neque paternitas potest intelligi, ut quo pater generat, sed ut constituit personam generantis: alioquin pater generaret patrem. Sed id quo pater generat, est natura diuina, in qua sibi filius assimilatur. Et secundum hoc Damasc. * dicit, quod generatio est opus naturæ non sicut generantis, sed sicut eius quo generans generat. Et idem potentia generandi significat in recto naturam diuinam, sed in obliquo relationem.

Li. 1. orth.
ad. c. 8.

Ad primum ergo dicendum, quod potentia non significat ipsam relationem principij, alioquin

esset in genere relationis: sed significat id, quod est principium: non quidem sicut agens dicitur principium, sed sicut id quo agens agit, dicitur principium. Agens autem distinguitur a facto, & generans a generato. Sed id quo generans generat, est commune genito, & generanti, & tanto perfectius, quanto perfectior fuerit generatio. Unde, cum diuina generatio sit perfectissima, id quo generans generat, est commune genito & generanti: & idem numero non solum specie, sicut in rebus creatis. Per hoc ergo quod dicimus, quod essentia diuina est principium quo generans generat, non sequitur, quod essentia diuina distinguatur: sicut sequeretur, si diceretur, quod essentia diuina generat.

Ad Secundum dicendum, quod sicut est idem in diuinis potentia generandi cum generatione: ita essentia diuina cum generatione & paternitate est idem re, sed non ratione.

Ad tertium dicendum, quod cum dico potentiam, potentia generandi significatur in recto, & generatio in obliquo, sicut si dicerem essentiam patris. Unde quantum ad essentiam qua significatur, potentia generandi communis est tribus personis. Quantum autem ad notionem qua connotatur, propria est personæ patris.

Sensus quesiti.

QUID nomen potentie significet, explicat S. D. in c. & in resp. ad primum argum. Est enim potentia id, quo agens agit, seu id quod est principium ut quo, non autem est ipsa relatio principij. Sumitur itaque potentia, non pro relatione principij, sed pro re cui conuenit ea relatio. Et queritur, an sit essentia, siue intellectus, aut paternitas, ut hic aduertit Cai. cui concordat Sylu. dicens nomen potentie significare relationem secundum dicta: significat enim formam per modum qualitatis, cum habitudine ad obiectum, puta visus ad visibile; sed nomen potentie dictam relationem significat in communi; nomen autem visus, vel intellectus eandem significat in speciali. Vel melius dicas hic absolute sumi nomen potentie prout indifferens est ad utrumque significatū: & queri num in diuinis significet relationem an essentiam.

Forma Textus.

DVAS refert S. D. opiniones, & tres aduersus eas statuit conclusiones.

Prima opinio fuit quorundam dicentium generandi significare relationem in diuinis, cuius fundamentum erat primum argumentum huius articuli, ut patet in primo sent. dist. 7. quest. 1. art. 2.

Secunda opinio, quam tangit in medio corporis, est eorum qui dicebant potentiam generandi significare essentiam, in quantum est eadem relationi, ita ut ex æquo significet utrumque.

PRIMA CONCL. Potentia generandi in diuinis principaliter significat essentiam, non autem tantum relationem. Probatur primò ratione. Illud est potentia generandi in aliquo generante, in quo genitum simulatur generanti: at filius Dei simulatur patre gignenti in natura diuina: ergo natura diuina in patre est potentia generandi in ipso. Maior probatur. Illud propriè dicitur potentia in quocunque agente, quo agens agit; ad id quo agens agit est forma, secundum.